

Bostadsbristen hotar att breda ut sig!

Sixten Anna Johansson

Inte bara människor får allt svårare att hitta en lämplig bostad. Den håriga blombocken, lilaköttiga taggsvampen och knäroten är några av alla de arter som kan få det kärvare framöver. De lever alla i den gotländska gammelskogen och trots att läget för tillfället är förhållandevis bra, behöver åtgärder vidtas för att bostadsbristen inte ska sprida sig till gammelskogen.

Att Gotlands gammelskogar har unika och höga naturvärden har förhoppningsvis inte undgått någon. Berggrunden tillsammans med öläget och den stora andelen småskaligt brukande har gjort att Gotlands skogar är något i särklass, både vad gäller artsammansättning och naturtyper, och de är av nationellt och internationellt intresse. I den äldsta skogen är naturvärdena oftast allra högst. Den skog som har en medelålder på över 120 år kallas gammelskog och i mitt examensarbete "Gotlands gammelskogar ur ett landskapsperspektiv- utbredning, bevarande och konnektivitet" har jag undersökt hur läget för Gotlands gammelskogar är och vad vi bör göra för att skogen och dess invånare ska finnas kvar även i framtiden. Genom analyser av olika kartor kom jag fram till att 20 % av barrskogen är så kallad gammelskog. Det är en glädjande hög siffra som stämmer väl överens med de mål Sverige satt upp att bevara, och de krav som forskningen kommit fram till behövs för att arterna ska kunna fortleva. Däremot är det nedslående att endast 15 % av gammelskogen omfattas av någon sorts formellt skydd för avverkning.

Via kartanalyser har jag tagit fram vilka gammelskogsområden som skulle vara viktigast att skydda med tanke på arter med liten förmåga att sprida sig. En skog som är stor och ligger i närheten av andra stora skogar är viktigare för artmångfalden då förmågan att ha genetiskt stabila populationer och generera ett överskott av individer som kan sprida sig vidare till andra skogar är bättre där än i en skog som är liten och ligger enskilt. Det område som tydligast utmärkte sig vid mina analyser av Gotlands gammelskogar, är det stora sammanhängande skogsområde som ligger mellan Bräntings haid och Bästeträsks naturreservat, varav en del utgörs av Ojnareskogen. I mina analyser beräknade jag konnektivitet, vilket är ett mått på hur lätt det är för arter att sprida sig i ett landskap. För arter som bara kan sprida sig 50 meter, exempelvis kärlväxter och mossor, skulle en förlust av hela det sammanhängande skogsområde, där Nordkalks prospekterade kalkbrott utgör den östra delen, innebära en försämring för arternas möjlighet att sprida sig i det gotländska landskapet, med 42 %. I en hypotetisk framtid, där endast gammelskogar med formellt skydd finns kvar, skulle ett tillskott av samma område innebära en fördubbling av arternas möjlighet att sprida sig mellan de skyddade områdena. För arter som kan sprida sig upp till 1 000 meter skulle ett tillägg av det här stora skogsområdet, till de skyddade områdena, innebära en mindre förändring, men ändå en ökning av konnektiviteten med 68 %. Andra områden utmärker sig också vid mina analyser, men inget så tydligt som den skog där Ojnareskogen utgör en betydande del.

Många av öns skogsägare är medvetna om naturvärdena de förvaltar och har valt att avsätta en del av sin skog i så kallade frivilliga avsättningar. För att undvika framtida bostadsbrist för gammelskogens arter behövs, likväl, mer gammelskog skyddas från avverkning. Metoder som är mer skonsamma mot skogens naturvärden än den så kallade föryngringsavverkningen, i dagligt tal kalhuggningen, finns och används redan i stor utsträckning på Gotland. Genom att bara plockhugga vissa träd behålls kontinuiteten på platsen vilket är helt avgörande för vissa arter, bland annat svampar. Lämnas de äldsta träden så möjliggör man för andra arter, exempelvis vedlevande skalbaggar, att trivas och hitta bo.